

Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1927 yılı son hesabına dair yapılan mutabakat beyannamesi hakkında 3/234 numaralı Divanı muhasebat riyaseti tezkeresiyle Devlet demiryolları ve limanları umum müdürlüğünün 1927 senesi hesabı katisi hakkında 1/114 numaralı kanun lâiyhası ve Divanı muhasebat encümeni mazbatası

Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1927 yılı son hesabına dair yapılan mutabakat beyannamesi hakkında 3/234 numaralı Di. M. Riyaseti tezkeresi

T. C.

Divanı muhasebat

U. 36301

Sayı:

H. 99

2 - XI - 1932

Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Devlet demiryolları ve limanları idaresinin 1927 mali senesi katî hesabına müteallik olarak tanzim edilen mutabakat beyannamesinin cedavili müteferriasile birlikte leffen takdim kılınmış olduğu arz olunur efendim.

Di. M. Reisi

Fuat

Beyanname

Devlet demiryolları ve limanları idare-i umumiyesinin 1927 mali senesi hesabı katisi Nafia vekâletinden gönderilmekle muhasiplerin Divanı muhasebatça tetkik ve muhakeme edilmiş olan idare hesaplarıyla karşılaştırılmış ve muhassasat ve varidat cetvellerinde görülen farklar ile sebepleri hakkında merbut cetveller zirindeki izahat nazarı dikkate alınmak suretile hesabı katide gösterilen rakamların kabule şayan görülmüş olduğunu arz ederiz.

Di. Mu. Reisi	D. 1. Reisi	D. 2. Reisi	D. 3. Reisi	D. 4. Reisi	Aza	Aza
<i>Fuat</i>		<i>Abidin</i>	<i>II. Âlim</i>	<i>Scyfi</i>	<i>Basri</i>	<i>Kâmîl</i>
Aza	Aza	Aza	Aza	Aza	Müddeiumumî	
<i>Müeyyit</i>	<i>Emin Rifat</i>	<i>Fevzi</i>	<i>Akif</i>	<i>Nazmi</i>	<i>M. Ali</i>	

Devlet demiryolları ve limanları umum müdürlüğünün 1927 senesi hesabı katisi hakkında 1/114 numaralı kanun lâiyhası

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı: 6/1596

8 - VI - 1931

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Devlet demiryolları ve limanları umum müdürlüğünün 1927 mali senesi hesabı katisi hakkında

Maliye vekâletince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 7 - VI - 1931 tarihli içtimarında Yüksek Mec-
lise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

Başvekil
İsmet

Devlet demiryolları ve umumî idaresi 1927 mali senesi blângo ve hesabı katisi
hakkında rapor

Mukaddeme

Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1483 numaralı kanununun 12 nci maddesine
tevfikan vücede getirilen 1927 mali senesi blângo ve hesabı katisi merbuten takdim kılınmıştır.
Bu blângo mezkûr idarenin ilk blângo ve hesabı katisini teşkil etmektedir.

Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresi, evvelece şirket namına işletilmekte olan
Anadolu - Bağdat hattı ve Haydarpaşa liman ve rıhtım işletme müdüriyeti umumiyesi ile Devlet
tarafından inşa edilmekte olan yeni hatları idare eden İnşaat ve işletme müdüriyeti umumiyesi
ve Erzurum - Sarıkamış - Kars ve şubası demiryolları işletme idaresinin birleşmesi suretile Dev-
let hatlarının bir elden idaresi için teşkil edilmiş ve 1927 mali senesi iptidasından vazifeye baş-
lanmıştı.

Anadolu hattı da umumî idarenin emri altına verilmekle beraber 1927 senesinde henüz şirketle
mubayaa hususunda anlaşılammış olduğundan bütçesi ayrıca Meclisi Âliden tasdik edilmiş ve
Haydarpaşa liman ve rıhtım ile Bağdat hattının da bu hat ile beraber olbaptaki kanunu muc-
bince idaresine devam olunmuştur. Binaenaleyh Devlet demiryolları umumî idaresi bütçesinden
yapılan işler ancak yeni hatların inşası ile bunlardan biten kısımların ve Erzurum - Sarıkamış
hattının işletmesine inhisar ediyordu. Bu itibarla Devlet demiryolları hesabı katisini iki ayrı
noktada toplamak ve bu suretile tetkik etmek icap eder ki, bunlardan birincisi işletme, ikincisi
inşaatır.

İşletme

A) İşleyen hatlar:

Ankara - Sivas hattının en mühim merhalesi olan Kayseri istasyonu 29 mayıs 1927 tarihinde yani
1926 malî senesinin kapanmasından iki gün evvel işletmeye açılmıştı. 380 kilometre tulünde olan
bu hattın ilk işletme senesini 1927 malî senesi teşkil eylemiştir. Filhakika Ankara - Kayseri hattı
muhtelif üç safhada işletmeye açılmıştır. 17 nisan 1925 te 86 nci kilometredeki Yahşihan ve 20 teşri-
nisani 1925 te de 201 inci kilometredeki Yerköy istasyonları umumî münakalâta küşat edilmişti.
Fakat malûmu âlileridir ki kısa mesafeler üzerindeki nakliyat, bilhassa yeni yapılmış olan hatlar
üzerinde müsbet neticeler veremez. Bunun muhtelif sebepleri arasında, evvelâ işletme merkez ve
müşterek masrafının kilometreye daha pahalı isabet etmesi; saniyen ticarî nakliyatın aktarmadan
müteessir olarak eski yolları ve eski vasıtaları tercih eylemesi ve otomobil ve kamyon rekabetinin
daha müessir olmasıdır. Hat uzadıkça bu mahzurlar kuvvet ve tesirlerini azaltmaktadır. Gerçi Kay-
seri istasyonu inşaat programımızda asıl varılmak istenilen gaye değil, bir uğrak olmakla beraber
yine 1927 malî senesinde hattın en büyük safhası atlatılmış demektir.

1927 malî senesi başlarken Samsun - Sivas istikametinde işlemekte olan hat 48 inci kilometredeki
Kavak istasyonunda idi. Bu hat üzerinde hümmalı bir faaliyetle ilerleyen inşaat bu malî sene zarfın-
da iki mühim adım attı. 9 eylül 1927 de 86 nci kilometredeki havza ve 21 teşrinisani 1927 de 133
üncü kilometredeki Amasya istasyonları işletmeye açıldı.

Erzurum - Sarıkamış hattına gelince: bu hat dar ve geniş olmak üzere iki kısımdır. Dar hat 0.75
metre arzındadır ve Erzurumun garbindeki maden Yeniköyden başlayarak Erzurumdan geçtikten

sonra Sarıkamışa kadar imtidat eder. Tülü 232 kilometredir. Geniş hat 1.525 metre genişliğinde olup Sarıkamıştan Rus hududuna kadar uzanır ve 124 kilometredir.

İşletme şebekesinin 1927 deki vaziyeti şu satırlarla hulâsa edilebilir:

Malî sene başlangıcındaki vaziyet:

Kilometre	Genişlik
428	1.435
232	0. 75
124	1.525
784	

Malî sene sonundaki vaziyet:

Kilometre	Genişlik
513	1.435
232	0. 75
124	1.525
869	

B) Trafik:

Yukarıdaki fıkrada arzedilen sebeplere inzıam eden inşaat faaliyeti ve bunun istilzam ettirdiği nakliyat hasebile 1927 malî senesinde işletilen hatlar masarifi ile tekabül edebilecek bir işletme varidatı temin edecek derecede münakalât olmamıştır. Umumî idarenin ilk işletme senesi olduğu için mezkûr senede vaziyetin ne derece inkişafa doğru gittiğini göstermek için mukayeseye yarayacak eski seneler işletme istatistikleri yoktur. Hatlarımızın yüzümüzü güldürecek ve dökülen emekleri, çekilen eziyetleri unutturacak daha geniş ve mukayeseli neticelerini ancak müteakip seneler blâncolarında takdim edebileceğiz.

Hatlar üzerindeki faaliyet dereceleri merbut (1 - 4) numaralı cetvellerde gösterilmiştir.

C) İşletme hasılatı:

1927 malî senesinde yalnız işletmeden elde edilen hasılat yekûnu (1 824 712 42) liradır. Buna (60 107 02) liralık sıhhiye tevkifatı da ilâve edildiği takdirde hasılat (1 884 819 44) liraya baliğ olur. Bu mebalîğe yine bütçeye nazaran işletme hasılatından madut olan ve umumî idare mütenevvi hasılatını teşkil eyleyen (27 315 43) liranın da ilâvesi icap eylemektedir.

1927 senesi bütçesi ile işletme hasılatı (2 601 800) lira tahmin edimisti. Tahsilât yekûnu (1 911 827 93) lira olduğuna nazaran muhammenattan (689 972 07) lira noksanıdır. Bu hesaplama hasılatın muhammenata nisbeti % 73,5 dur. hasılatın bütçeye mütenazır müfredatı (A) cetvelinde gösterildiği gibi hatlar itibarile sureti tahassülü de (5) numaralı cetvele dereçolunmuştur. Tahsilâtın varidat envar itibarile nisbetleri ve bunun muhammenat ile mukayesesi (6) numaralı cetvelde daha vazih olarak müsteban olur. Varidat noksanının en mühim sebebi 1927 malî senesinin yeni hatların ilk işletme senesi olmasına binaen bütçe rakamlarının tamamen tahminî olarak konmasından neşet etmektedir. Maamafih bu arada yukarıda da arzedilen rekabet sebebi de şüphe yok ki çok müessir olmuştur.

D) İşletme masrafı:

1927 senesi bütçesi ile umumî idare merkezi teşkilâtı masrafından işletmeğe isabet eden kısım da dahil olduğu halde işletme için verilen tahsisat miktarı (4 611 000) liradır. Halbuki işletmenin mezkûr sene masrafı bundan (1 956 122 48) lira noksanı ile (2 654 877 52) liradır. Bu masarifin fasıl ve maddeler itibarile müfredatı ve imhası icap eden tahsisat miktarı (B) cetvelinde görülmektedir. Ay-

ni masarifin hatlar itibarile müfredatı ve umumî idareden işletmeğe isabet eden hisse miktarı (8) numaralı cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelin tetkikinden müsteban olacağı ve hile hakikî işletme masrafı (2 629 483, 16) lira olup mütebaki (25 394, 36) lirası umumî idare masarifinden bu hatlara isabet eden kısmı teşkil eder. İşletme masarifi işletme varidatına nisbetle ve heyeti unumiyesi itibarile (743 049, 59) lira noksan olup bu noksanlık Hazineden muavenet şeklinde tahsis edilen mebalığ ile kapanmıştır. (4 611 000) lira masrafa mukabil bütçede (2 601 800) lira varidat tahmin edilmek suretile (2 009 200) liralık bir Hazine muaveneti derpiş edilmiş ise de tatbikattaki tasarruf bu işletme muavenetinin (1 256 151) lirasının inşaata ayırılmasına imkân vermiştir.

İşletme masrafı bütçe ile alınan tahsisata nisbetle % 57,6 nisbetine baliğ olup bütçe tahsisatının % 42,4 ü imha edilmektedir. İşletme masarifinin hatlar itibarile ve masrafın envama göre gösterdiği nisbetler (9 ve 10) numaralı cetvellere derecelenmiştir.

E) İşletme emsali:

Tabii bir işletme blâncosunun hasılat ve masarifin kilometreye düşen kısmını ve bunların mukayesesini ihtiva etmesi icap eder. (C ve D) fkralarında hulâsa edilen rakamları işletilen kilometreye tevzi ettiğimiz takdirde bulduğumuz netice şudur:

1 - Masarif (Kilometre başına)	Lira	K.
Ankara - Kayseri	3 562	10
Samsun - Amasya	4 603	93
Erzurum - Sarıkamış	1 863	93
Bütün şebekede vasatî	3 055	09

2 - Varidat (Kilometre başına)	Lira	K.
Ankara - Kayseri	2 331	77
Samsun - Amasya	4 374	00
Erzurum - Sarıkamış	1 170	50
Bütün şebekede vasatî	2 200	03

3 - Kilometre açığı:	Lira	K.
Ankara - Kayseri	1 230	33
Samsun - Amasya	229	93
Erzurum - Sarıkamış	693	43
Bütün şebekede vasatî	855	06

4 - İşletme emsali:	%	K.
Ankara - Kayseri	152	7
Samsun - Amasya	105	3
Erzurum - Sarıkamış	159	1
Bütün şebekede vasatî	138	9

Maamafih bu rakamlar müfredatı açık bir hesaba istinat etmiş olmakla beraber hakiki bir istatistik hüküm ve nüfuzunu haiz olmaktan uzaktır. Çünkü 1927 senesinde yeni hatlarda henüz işletme normal bir safhaya intikal edememiştir. Evvelâ inşaat malzemesi nakliyatı için tahrik edilen tirenler işletme masrafını tezyit ettiği halde inşaat hesabına tahakkuk ettirilen ücret maliyet fiatından azdır. Saniyen bu sene içinde Samsun - Sivas hattında 38 kilometrelik Kavak - Havza arası dokuz aylık; 47 kilometrelik Havza - Amasya arası da ancak altı aylık bir tarihçeye maliktir. Hatlar tabii tamiratın fevkinde kalan masariften kurtulup yalnız işletmenin istilzam ettirdi-

ği masraflarla kalacak bir vaziyete girmedikçe ve uğradıkları havalinin münakalâtını toplayacak şekilde mahreçleri ile bir irtibat temin ve müsbet tesirler göstermedikçe kilometre hasılat ve sarfiyatında demiryollarımızın istikbali için bir karar verilmesine yarayacak mahiyet aramamak icap eder. Büyük bir faaliyetle devam eden inşaatın bitmesi veya hiç değilse en lüzumlu merhalelerini atlatması lâzımdır. Binaenaleyh 1927 malî senesi işletme vaziyetinde bu vuzuhu arzedeceğimiz gibi bir kaç sene daha bunu tam bir katiyetle ifade edememekliğimiz pek tabiidir.

Erzurum - Sarıkamış hattına gelince bu hat Devlete intikalinden beri esasen açıkla işleyip durmuştur. Hesabı katilere nazaran Hazine'den filen ödenen işletme açığı miktarı şudur:

1340 senesinde	254 883 53
1341 »	340 791 61
1926 »	366 660 74

İşletme açığı olarak blâncoda görülen (743 049 59) liradan 1927 senesinde yalnız Erzurum işletmesine isabet eden miktar (195 624 67) lira teşkil eder.

F) Sabit tesisat :

1927 senesinde mevcut hatlarımız ile mezkûr senede bu yekûna iltihak eden demiryollarımızın sabit tesisatı pek noksandır. Ankara - Kayseri ve Samsun - Sivas hatları üzerinde gerek istasyonlar ve gerek işletmenin iltizam ettirdiği diğer mebani ve sabit tesisat yarımından fazla noksandır.

Memleketin uzak köşelerini bir an evvel yakınlılaştırmak ve bağlamak prensibine istinat eden seri program bir kısım mebani inşaatı ile hat takviyesine ait tedabirin müteakip senelerde ve tedricen inşasına mecburiyet hâsıl etmişti.

Erzurum - Sarıkamış hattına gelince: Ruslar tarafından harp esnasında alelâcele yapılmış olduğundan esaslı tamire mühtaç bir hattır.

G) Muharrik ve müteharrik edevat :

1927 malî senesi iptidasında hatlarımız üzerindeki muharrik ve müteharrik edevat (2 646 101,43) lira kıymetinde idi.

Mezkûr malî sene zarfında (4 268 633,40) liralık vagon ve lokomotif mübayaa ve imal ettirilmek suretile sene sonunda sermayemizdeki muharrik ve müteharrik edevat kıymetimiz (6 914 734,83) liraya baliğ olmuştur.

Bu miktarın (856 000) lirası lokomotif ve (6 058 734,83) lirası da muhtelif yoleu ve eşya vagonlarından tereküp eder.

İnşaat

1927 malî senesi yeni hatlarımızın inşa safhasında esaslı adımların atıldığı ilk senedir.

Bu sene zarfında altı istikamette inşaata başlandı.

A) Gruplar :

Büyük şimendifer inşaatımız için idarei umumiyenin teşekkülünden evvel, daha 1926 senesinde, Hükûmetçe bazı malî gruplarla müzakerelerde bulunulmuş ve yapılan işin bedelini kısmen bir kaç sene sonraya tecil etmek suretile üç, dört senelik bir atide vücut bulacak hatların borcunu yedi sekiz senede ödemek esası üzerinde bazı şirketlerle anlaşılmıştır. Yapılan işin kısmen bono ile tesviyesi şeklinde temin edilen bu anlaşmalar Meclisi Âliden (944 ve 1091) numaralı kanunlarla alınan 220 milyon liralık bono ihraç mezuniyetine müstenit idi. 1927 malî senesi bidayetinde tatbiki idareye tevdi edilmek üzere Hükûmetçe yapılmış mukaveleler üç adet idi; kendileriyle mukavele aktedilen şirketler şunlardır :

1 — Sit :

18 kânunuevvel 1926 da (Société industrielle des travaux) veya kısaca Sit denilen Belçika grubu ile Turhal - Sivas ve Kayseri - Sivas hatlarının inşası için mukavele aktolunmuştu. Verilen iş faiz hariç olmak üzere 30 milyon Türk lirası tahmin edilmiş ve Turhal - Sivas için 2 buçuk, Kayseri - Sivas için üç sene müddet konulmuştu. İnşaat bedelinin nısfı peşinen ve nakden ve mütebakisi de 1934 haziranına kadar ödenecek bonolarla tesviye edilecekti. Bu mukavele 1927 senesinde tamamen hali meriyette kalmıştır.

2 - İsveç grubu :

(Nydqvist ve Holm) anonim şirketi unvanını taşıyan ve kısaca (Nohab) denilen İsveç grubu ile ilk mukavele 7 şubat 1927 de aktedilmiştir. Bu mukavele bidayeten Irmak - Filyos - Ereğli hattı ile Saffranbolu - Söğüt Özü şubelerini ve Ereğli limanını ve Fevzipaşa - Diyarbakir demiryolunun inşası ile 100 lokomotif ve 1500 vagon itasmı istihdaf ediyordu. İş miktarı 55 milyon dolar tahmin edilmişti. Şirkete bu miktar bono veriliyor ve bu bonolar 1927 senesi iptidasından itibaren üçer aylık vadelerle ödeniyordu.

Bu şekilde azamî beş senede bitecek işin bedeli on senede tesviye edilmiş olacaktı. 55 milyondan fazla işin bedeli de inşaat müddetinin bakiyesi esnasında müsavi nisbet dahilinde üçer aylık bonolarla ödenecekti.

Mali sene tamamen bu mukavelename ahkâmı dairesinde cereyan etti.

3 - Yulyus berger konsortium :

Bu grupla mukavele 15 haziran 1927 tarihinde aktedilmiştir. Kütahya - Balıkesir ve Ulukışla - Boğazköprü hatlarının inşasına ait olan bu mukavele iki kısımdır. Biri malî mukavele olup bankalar sindikası ile aktedilmiş ve inşaata muktazi 65 milyon raysmarklık kredi temin edilmiştir. Diğeri inşaat için Yulyus Berger şirketi ile aktedilmiştir. Şirket inşaat bedelini bankalar sindikası tarafından açılan krediden sarfederek hatları üç sene de bitirecek, Hükümetçe bu kredi bankalar sindikasına 1 temmuz 1935 tarihine kadar ödenecektir.

1927 mali senesi zarfında da yukarıki şirketlere ilâveten Fox - Brothers şirketi ile mukavele akdolunmuştur. 20 kânunuevvel 1927 tarihini taşıyan bu mukavele mucuibince Kayseri de yapılacak büyük atelye ve istasyon tesisat ve mebanisi bu şirkete ihale edilmiştir. Mukavelenin umumî şartına nazaran bedeli inşa 4,5 milyon lira tahmin edilmiş ve ameliyat müddeti üç sene olarak kabul olunmuştu. Şirkete avans olarak verilecek % 2,5 un mütebakisini teşkil eden mebalige mukabil bono verilecek ve bu bonolar 1 temmuz 1928 tarihinden başlayarak 1 kânunusani 1934 tarihine kadar tamamen ödenmiş olacaktır. Bu mukavele ile de inşaat bedelinin, müddetin bir misli fazlasında ödenmesi esas nazarı dikkate alınmıştır.

Bu suretle memleket ihtiyacının ilk safında olan hatlar tamamen mukavelelere bağlanmış ve taahhüt altına alınmış oluyordu.

B) İnşaat faaliyeti :

Kayseri - Sivas: (Kanun No. 449) Sit tarafından inşa edilecek olan 223 kilometre tulündeki bu hattın Kayseriden itibaren 427 inci kilometreye kadar 47 kilometrelik kısmı üzerinde inşaat devam etti.

Samsun - Sivas (kanun No. 449) Bu hattın inşaatı 2 kısımdır. Birincisi Kavaktan Turhala kadar (Km.: 48 - 197) 1926 mali senesindenberi inşaata başlanılmış olan kısımdır ki umumî idare tarafından doğrudan doğruya inşasına devam olundu. İkincisi Turhal - Sivas kısımdır ki yukarıda arzedildiği gibi Sit grupuna ihale edilmişti. Doğrudan doğruya umumî idare tarafından yapılan kısımda raporun birinci kısmında da işletme münasebetile arzedildiği veçhile malî sene zarfında Amasyaya kadar 85 kilometrelik kısım ikmal edilerek işletmeğe devredildi ve Turhala kadar

olan kısımda da hümmalı bir faaliyetle çalışıldı. 1927 malî senesi biterken Turhala kadar olan kısım hemen hemen bitmiş vaziyette idi. Sit grubu da Turhal - Zile (216 km.) arasında faaliyete başladı.

Kütahya - Balıkesir: (Kanun No. 625). Bu hattın Kütahyadan itibaren 13,5 kilometrelik birinci kısmı mühim bazı sınaî imalâtı müstesna, hemen tamamen inşa edilmiş ve diğer kısımlarına başlanılmamıştır. Yulyus Berger şirketi bu hat üzerinde Kütahyadan itibaren iki, üç, dört ve beşinci kısımlar (13,5 - 80) ve Balıkesirden itibaren de (25) kilometre üzerinde inşaata başladı.

Ulukışla - Boğazköprü: (Kanun No. 787). Bu hat üzerinde etütlere devam edildi ve 1927 malî senesinde filî inşaata başlanmadı.

Fevzipaşa - Diyarbakir: (Kanun No. 793). İsveç grupuna verilmiş olan bu hat üzerinde etütlere devam edilmekle beraber aplikasyonları ıera edilen kısımlar üzerinde inşaata başlandı ve 17 - VII - 1927 tarihinde ihale edilen ilk kısımdan itibaren 115 inci kilometreye kadar (6) kısım üzerinde faaliyet devam etti. Gerek bu hattın ve gerek Ulukışla - Boğazköprü hattının inşaat malzemesinin tahmil ve tahliyesinde istenilen kolaylık ve çabukluğu temin üzere Mersinde güzel bir iskele vücade getirildi.

Irmak - Filyos: (Kanun No. 804, 943, 1158). Bu hattın inşasına biri Ankara - Kayseri üzerindeki Irmak ve diğer Karadeniz sahilindeki Filyos olmak üzere iki istikametten başlandı. Irmaktan itibaren (25) km. tufünde (2) kısım müteahhitlere ihale edilerek inşaata girişildi. Filyostan itibaren ancak 25 inci kilometreye kadar olan birinci kısım üzerinde inşaata başlandı.

Malî muamelât

A) Hazineden muavenet:

1927 malî senesinde Devletin umumî bütçesi ile demiryollarda muavenet olarak Nafia vekâletinin 595 inci (Erzurum - Sarıkamış demiryollarında muavenet) faslından (250 000) ve 600 üncü faslın birinci (kavanini mahsusası mucibince yapılacak ve işletilecek demiryollar ve limanlar) maddesinden (21 740 000) lira tahsis edilmiş ve bu iki kalemin yekûnunu teşkil eden (21 990 000) lira aynı sene Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresi varidat bütçesine 5 inci fasıl olarak geçirilmiştir. Bilâhare 1241 numaralı kanunla (4 000 000) munzam tahsisat ilâve edilmek suretile Hazinenin muavenet tahsisatı (25 990 000) liraya çıkarıldı.

Buna mukabil hesabı katî kanununa merbut (A) cetvelinde görüleceği veçhile (27 559 597 68) lira alınmış gözükmektedir. Şu noktanın tavzihi icap eder ki mezkûr malî sene zarfında Hazineden tahsil edilmiş olan mebalîğ bu miktardan (2 444 143) lira noksanı ile (25 115 454 68) liradır. Yapılan taahhüdât mevcut tahsisat nazarı dikkate alınarak yapılmış olduğundan bunun karşılığını teşkil eden ve sene içinde Hazineden alınmamış olan meblâğ Hazine hesabına borç kaydedilmek suretile Devlet demiryolları bütçesine irat kaydedilmiştir. Bundan başka Hazineden ayrıca 1341 ve 1926 seneleri muavenet tahsisatından mülga İnşaat ve işletme müdüriyeti umumîyesinden alacak olarak devredilen ve Hazinece bütçe emanetine alınmış olan mebalîğden (833 772 32) lira tahsil edilmiştir.

B) Umumî idare masarifi:

Umumî idare merkezî teşkilâtının Devlet demiryolları bütçesine dahil olan hatların işletme ve inşaat işlerine zamimeten 1927 de ayrı bütçe ile idare edilmekte olan Anadolu - Bağdat hatları ve Haydarpaşa liman ve rıhtımı ile de meşgul olması hasebile bu hatların yaptıkları iş nisbetinde umumî idare masarifinin taksimi esas ittihaz edilmiş ve bu suretle haddi zatinde (750 251 15) liradan ibaret bulunan umumî idare masarifi berveçhi âti şekilde taksime uğramıştır:

451 671	48	İptidai tesisat faslma isabet eden
273 185	31	Anadolu - Bağdat hattı bütçesine isabet eden
25 394	36	Ankara - Sivas, Samsun - Sivas ve Erzurum - Sarıkamış işletmelerine isabet eden 1927 Devlet demiryolları bütçesi birinci işletme kısmında kalan
750 251	15	Yekûn

Divanı muhasebat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Di. M. Encümeni

Karar No. 24

Fesas No. 1/114, 3/234

25 - III - 1933

Yüksek Reisliğe

Devlet demiryolları ve limanları umum müdürlüğünün 1927 malî senesi hesabı katisi hakkında Başvekâleti celilenin 8 - VI - 1931 tarihli ve 6/1596 numaralı tezkeresile teklif olunan kanun lâyihası Divanı muhasebatça hazırlanan mutabakat beyannamesi ile birlikte müzakere ve cetveller tetkik olundu.

Mutabakat beyannamesine bağlı cetvellere göre hesabı katinin bütçe masrafının muhassasat kısmında 2 925 736 lira 47 kuruş fazlalık olduğu ve bunun da 9 mayıs 1928 tarihli ve 1241 numaralı kanun ile Nafia vekâleti bütçesinin 600 üneü faslının birinci maddesine tahsisatı munzamma olarak konulan dört milyon liranın kanunda bir gûna kayıt ve sarahat olmadığı halde Devlet demiryolları idaresince hesabı katiye tahsisatı munzamma olarak ilâve edilmesinden ve 29 - III - 1930 tarihli ve 1573 numaralı Devlet demiryolları idaresinin 1926 senesi hesabı katî kanunu ile devri meşrut tahsisattan 1927 senesine devrolunan 1 074 263 lira 53 kuruşun dairesince hesabı katiye ithal edilmemesinden ileri geldiği anlaşılmıştır. Yine mutabakat beyannamesine bağlı cetvellere göre hesabı katide yazılı varidat tahsilâtında dahi 1 580 839 lira 99 kuruş fazlalık görünmekte olup bunun da muvazenei umumiye-den muhassas mebalîge ait beşinci faslın muhammenatı olan 25 990 000 liraya mukabil Hazine-den fi-len 25 978 757 lira 69 kuruş tahsil edildiği halde muhammenat ile tahsilât arasındaki farkı teşkil eden 11 242 lira 31 kuruşun hesabı katide tahsilât olarak gösterilmesinden ve idare hesabının Divan-eca rüyetinden sonra tahsil dahi edilmediği halde dairesince Hazine-den eski senelere ait alacak olarak 1 569 597 lira 68 kuruş hesaben tahsilât kaydile hesabı katiye ithal edilmesinden ileri geldiği anlaşılmış ve bahsolunan sebeplerden dolayı mutabakat beyannamesine merbut cetvellerin kabulü muvafık görülmüştür.

Yukarıda anlatılan sebeplerden dolayı kanun lâyihasında yazılı rakamlarda değişiklikler yapıldığı gibi dördüncü maddede bahsolunan hesapların idare hesabı meyanında Divan-eca tetkik edilmiş ve hesabı katî kanununun senesi bütçe kanununa benzemesi için bu madde kaldırılmış ve madde numaraları değiştirilerek hazırlanan kanun lâyihası Umumî heyetin yüksek tasvibine arz olunmuştur.

Di. M. E, Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza	Aza
Konya	Rize	Yozgat	Ankara	Kayseri	İzmir	Kocaeli
<i>Refik</i>	<i>Ali</i>	<i>Ahmet Avni</i>	<i>Hasan</i>	<i>Osman</i>	<i>Hüsni</i>	<i>Ömer</i>
Aza	Aza	Aza				
Aksaray	Çankırı	Kocaeli				
<i>Rıza</i>	<i>Rifat</i>	<i>Sırrı</i>				

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresi
1927 hesabı katî kanun lâyihası*

MADDE 1 — Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1927 malî senesi varidatı merbut (A) cetvelinde gösterildiği zere (29 471 425) lira (61) kuruştur.

MADDE 2 — Mezkûr idarenin aynı sene masarifi merbut (B) cetvelinde gösterildiği üzere (23 947 642) lira (52) kuruştur.

MADDE 3 — Tahsisattan sarfolunmayıp (B) cetvelinde gösterilen (11 918 357) lira (48) kuruş iptal olunmuştur.

MADDE 4 — Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin merbut (C - D - E ve F) cetvellerinde yazılı blânço, kâr ve zarar, işletme ve iptidâî tesisat hesapları tasdik olunmuştur.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 6 — Bu kanunun ahkâmını icraya Nafia vekili memurdur.

7 - VI - 1931

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
<i>İsmet</i>		<i>Zekâî</i>	<i>Ş. Kaya</i>
Ha. V.	Mal. V.	Mf. V.	
<i>Dr. T. Rüştü</i>	<i>M. Abdülhalik</i>	<i>Esat</i>	
Na. V.	İk. V.	S. İ. M. V.	
<i>Hilmi</i>	<i>M. Şeref</i>	<i>Dr. Refik</i>	

DİVANI MUHASEBAT ENCÜMENİNİN TADİLİ

Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1927 malî senesi hesabı katî kanun lâyihası

MADDE 1 — Devlet demiryolları ve limanları umumî idaresinin 1927 malî senesi varidatı bitişik (A) cetvelinde gösterildiği üzere 27 890 585 lira 62 kuruştur.

MADDE 2 — Mezkûr idarenin 1927 senesi masarifi bitişik (B) cetvelinde gösterildiği üzere 23 947 642 lira 52 kuruştur.

MADDE 3 — Tahsisattan 1927 senesi içinde sarfolunmayan ve (B) cetvelinde ayrı sütunda gösterilen 8 992 621 lira 1 kuruş iptal olunmuştur.

MADDE 4 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 5 — Bu kanun ahkâmını icraya Nafia vekili memurdur.

A - CETVELİ

F.	M.	Varidatın nevi	Muhammenat	Tahsilât	
			Lira	Lira	K.
1	1	Yolcu	650 000	480 633	04
	2	Ağırlık	25 000	23 972	11
	3	Seyri seri	50 000	32 786	67
	4	» hafif	1 685 000	952 357	54
	5	Tahmil ve ihraciye	7 000	37 167	81
	6	Ardiye	1 000	1 672	70
	7	Kantariye	4 000	742	66
2	1	Tatili edevat	1 000	9 718	34
	2	Zabite cezası	1 500	3 174	33
	3	İşletme	300	824	32
	4	Bedeli icar	1 000	2 088	
	5	Hasılâtı mütenevvia	8 000	306 533	39
3	1	Maden kömürü hasılâtı	80 000	0	
	2	Hizar fabrikaları hasılâtı	60 000	0	
4		Sıhhiye tevkifatı	28 000	60 107	02
6		Muvazenei umumiyeden muhassas mebalîğ	25 990 000	25 978 757	69
Yekün			28 591 800	27 890 585	62

B - CETVELİ

F.	Muhassasatın nevi	Muhassasat		Sarfiyat		Sarfedilemeyip iptal olunan muhassasat	
		Lira	K.	Lira	K.	Lira	K.
1	Maaşat,ücurat,yevmiye, aidaat ve ikramiye	2 405 000		1 165 844	53	1 239 155	47
2	Masarif	2 085 000		1 484 765	28	600 234	72
3	Masarifi mütenevvia	71 000		2 520	96	68 479	04
4	Sigorta ücret ve sermayesi	50 000		1 746	75	48 253	25
5	Tesisatı iptidaiye	26 829 263	53	21 292 765		5 536 498	53
6	Muvazenei umumiye kanununa merbut (B) cetveline dahil olup hazineye tesviyesi lâzımgelen	1 500 000				1 500 000	
Yekün		32 940 263	53	23 947 642	52	8 992 621	01

